

Míni x znamenati

Stopař vyčte ze stopy četné „informace“, jež mu však nikdo nesdělil, neboť vznikly samovolně, nezáměrně. To je dokladem toho, skutečnost téměř nikdy není jen tím, čím „jest“, nýbrž že bývá poukazem k jiným skutečnostem. Stopa poukazuje na zvíře, které tudy běželo, zvíře nebo rostlina zase poukazuje na povahu prostředí, na přítomnost toho, co je nutnou podmínkou jejich života, poměr radioaktivních izotopů na dobu, kdy zkamenělý nebo jinak uchovaný zbytek těla byl ještě živou bytostí, reliktní záření poukazuje k pradávnému „velkému třesku“ (pokud akceptujeme tuto teorii), atd. Aby taková stopa nebo relikt mohly něco „znamenat“, je zapotřebí ještě jiného kontextu než je ten „reálný“, v němž se se stopou či reliktem aktuálně setkáváme. U živočicha (např. u psa nebo u mravence atp.) je tento kontext jistě velmi odlišný od kontextu, s nímž pracují lidé. Z chování mravence v experimentálních podmínkách lze (s pomocí počítače) zjišťovat, s jakou „mapou“ oblohy takový mravenec pracuje, když se chce v různých denních (nejen nočních) dobách orientovat v neznámém prostředí (kam byl pokusně přenesen), aby našel cestu ke svému mraveništi. Mravenec ovšem o této mapě ani o svém srovnávání toho, co vidí, s tím, co mu říká jeho „mapa“, nic „neví“ – vše za něho obstarávají „instinkty“ (což je jen krycí název pro něco, o čem velmi málo víme). Lidská mapa je velice odlišná od toho, co má mravenec k dispozici, ale jistá funkční obdoba tu snad přece jenom je; jak sahá daleko, to musí zůstat záležitostí experimentů a z nich vyvozených hypotéz a teorií. V jedné věci však musí být jasno: je třeba vědět o základním rozdílu mezi tím, co věci znamenají, a tím, co jimi někdo – za pomoci všeho toho, co znamenají – chce něco sdělit, eventuálně co při tomto sdělování zamýšlí (neboť schopnost zamýšlet něco sdělit znamená pochopitelně otevřenou možnost sdělit něco, co má druhého zmýlit, svést na nesprávnou cestu nebo alespoň tu správnou zakrýt. Tam, kde věci něco znamenají, jich může být zneužito k tomu, aby znamenaly něco nesprávného, falešného. V každém případě však předpokladem takového záměrného klamu je něco, co je jím skutečně zamýšleno, tj. míněno.

(Písek, 940726-1.)